

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВЛАДА
САВЕТ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРИМЕНЕ ПРЕПОРУКА
УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА ЗА ЉУДСКА ПРАВА

ПРЕДЛОГ

ЗАПИСНИК

са тематске седнице Савета за праћење примене препорука
Уједињених нација за људска права «*Заборављена деца Србије*»

Тематска седница Савета за праћење примене препорука Уједињених нација за људска права «*Заборављена деца Србије*» одржана је у понедељак, 07. фебруара 2022. године од 12,00 до 14,30 часова у сали 368 у Палати Србија, Булевар Михајла Пупина 2.

Седници су присуствовали:

- Гордана Чомић, министарка за људска и мањинска права и друштвени дијалог и председница Савета;
- Јовица Чекић, Министарство спољних послова, заменик члана;
- др Снежана Пантић Аксентијевић, Министарство здравља, заменица члана;
- Александра Ђорђевић, саветник, Министарство културе и информисања, заменик члана;
- Снежана Жугић, в.д. помоћника министра, Министарство омладине и спорта
- Ференц Вицко, државни секретар, Министарство здравља;
- Анамарија Вичек, државни секретар у Министарству просвете, науке и технолошког развоја.

Седници, из оправданих разлога, нису присуствовали следећи чланови Савета: Милосав Миличковић, државни секретар у Министарству унутрашњих послова; Александар Томић, министар саветник у Министарству спољних послова, Стана Божовић, државни секретар у Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања; Радован Јокић, в. д. помоћника министра културе и информисања; Александра Чамагић, в. д. помоћника министра у Министарству за бригу о породици и демографију, Југослав Милачић, саветник министра у Министарству за европске интеграције, Никола Наумовски, помоћник министра у Министарству правде, Стеван Глигорин, државни секретар у Министарству државне управе и локалне самоуправе.

Седници су присуствовали представници државних органа: Симонида Вратоњић и Бојана Ковачевић, Министарство унутрашњих послова; Анђелија Тодић, Министарство правде; Данијела Чукић Влаховић и Ивана Чикарић, Министарство за рад, запошљавање, социјална и борачка питања; Андрија Јутронић, Министарство за европске интеграције; Биљана Петковић, Министарство државне управе и локалне самоуправе; Гордана Предић, Министарство културе и информисања; Милка

Миловановић Минић, Министарство за бригу о породици и демографију; Снежана Вуковић, Министарство просвете и технолошког развоја; Јелена Ђорић, Народна скупштина; Игор Поповић, Канцеларија за Косово и Метохију.

Седници су присуствовали следећи представници независних државних органа: Татјана Пријић, Повереник за заштиту равноправности; Борка Рајшић Вукићевић, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности.

Седници су присуствовали и следећи представници међународних организација и организација цивилног друштва: Александра Петровић, Тим за људска права Уједињених нација у Србији; Милица Ђорђевић, Канцеларија Савета Европе у Београду; Ружица Банда, Мисија ОЕБС-а у Србији; Соња Тошковић, Платформа организација за сарадњу са УН механизмима за људска права; Драгана Ћирић Миловановић, Иницијатива за права особа са инвалидитетом MDRI-S; Марко Јовић, Удружење особа са инвалидитетом Београд; Надежда Сатарић, Удружење грађана снага пријатељства – АМІТУ; Јелена Лончаревић, ИАН – Међународна мрежа помоћи; Иванка Јовановић, Национална организација особа са инвалидитетом.

Испред Министарства за људска и мањинска права, седници су присуствовали: Александра Рашковић, шефица кабинета, Ивана Јоксимовић, в.д. помоћника министра, Мина Роловић Јочић, државна секретарка, Тања Срећковић, самостални саветник и секретар Савета, Владимир Шоћ, самостални саветник, Светлана Ђорђевић, виши саветник, Босилка Вуковић, сарадник, Марија Радовановић, консултант УН-а; Катарина Китановић, консултант УН-а.

Седницу је отворила Гордана Чомић, председница Савета за праћење примене препорука Уједињених нација за људска права (у даљем тексту: Савет) и захвалила се на присуству присутним члановима Савета, представницима државних органа, цивилног друштва, независних институција и представницима међународних организација.

Председница Савета је саопштила да је сав радни материјал достављен благовремено присутнима и још једном их упознала са садржином Дневног реда који је подразумевао:

1. Разматрање налаза из извештаја „Заборављена деца Србије“ који су израдиле Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом Србије– МДРИ-С и Disability Rights International - ДРИ.
2. Разно

Након тога, председница Савета отворила је јавну расправу по првој тачки дневног реда.

Прва тачка - Разматрање налаза из извештаја „Заборављена деца Србије“ који су израдиле Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом Србије– МДРИ-С и Disability Rights International - ДРИ.

Председница Савета обавестила је присутне да ће извештај представити представница организације МДРИ – С, Драгана Ћирић Миловановић. Даље, присутни су обавештени и о томе да, осим чланова Савета и посматрача, тематској седници присуствују и чланови државне делегације која ће од 21. до 23. фебруара 2022. године представити Комитету за економска, социјална и

културна права извештај Републике Србије о примени Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима. Ово из разлога што се сматра да ће, имајући у виду област и питања које покрива извештај, информације које се добију на данашњој седници бити од користи делегацији и да ћемо пронаћи зајеничко решење за ефикасније поступање и превенцију кршења људских права најосетљивије друштвене групе – деце са сметњама у развоју.

Председница Савета подсетила је присутне да је Србија недавно усвојила три стратегије, уз одговарајуће акционе планове, које препознају значај деинституционализације.

1. Стратегија за спречавање и заштиту деце од насиља за период од 2020 до 2023. године
2. Стратегија за унапређење положаја особа са инвалидитетом за период од 2020. до 2024. године
3. Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период од 2022. до 2026. године (ова стратегија је усвојена након објављивања извештаја Заборављена деца Србије)

Председница Савета је најпре дала реч Соњи Тошковић, испред Платформе организација за сарадњу са УН механизмима за људска права.

Соња Тошковић подсетила је на 5 кључних препорука и захтева у вези са темом, међу којима су: улагање и инфраструктурно јачање институција, усвајање плана за затварање свих установа за децу у наредних пет година и омогућавање приступа НВО државним институцијама како би се вршило надгледање остваривања људских права деце која се налазе у установама социјалне заштите. Подсетила је да се и Закључна запажања Комитета против тортуре, у параграфима 25 и 26, баве експлицитно овом темом.

Затим је реч добила Драгана Ћирић Миловановић, испред Иницијативе за права особа са менталним инвалидитетом Србије– МДРИ-С. Драгана се захвалила за организовање седнице Савета која се бави овом темом и уједно подсетила на важност ове теме. Истакла је да извештај садржи информације које се континуирано прате од 2010. године. Налази извештаја су следећи: смештај у резиденцијалним установама се посматра као опасан по психичко и физичко здравље деце, односно институционализација се посматра као насиље. Подсетила је да је обавеза државе да децу заштити од насиља. Узевши за пример Стратегију за превенцију и заштиту деце од насиља, и у самој Стратегији се заступа ствар да је институционализација деце са сметњама у развоју облик насиља. Драгана је изразила задовољство тиме што је усвојена Стратегија за деинституционализацију, али сматра да она не подразумева свеобухватни приступ поменутој проблему. Подсећа да је и Специјални извештач за тортuru, приликом посете РС у 2019., заузео став да занемаривање деце у установама социјалне заштите представља тортuru. Потребан је мониторинг ради спречавања занемаривања. Драгана је, додатно, подсетила присутне да је држава Србија држава са најмањом стопом институционализације деце, али да је проблематично што ништа није урађено на пољу деинституционализације деце са тешкоћама и сметњама у развоју. Република Србија има обавезу да спречи да се јавна или приватна средства користе у сврху институционализације. Институција треба сматрати све оно што није породица.

За реч се потом јавила Данијела Чукић Влаховић, испред Министарства за рад, запошљавање, социјална и борацка питања. Она је подсетила на рок од 90 дана за

израду Акционог плана уз Стратегију деинституционализације, и да ће организација МДРИ – С бити део Радне групе за израду поменутог Акционог плана. Новоусвојена Стратегија предвиђа забрану пријема деце у институције до 7 година, уз изузетке, најчешће за децу са вишеструким сметњама за које је врло тешко наћи хранитељску или усвојитељску породицу. Свим установама социјалне заштите послат је налог да се преиспита смештај деце до 3 године и могућности за њихов повратак у биолошке породице или усвојење или хранитељство. Најављено је доношење Општег плана трансформација установа социјалне заштите.

Ференц Вицко, испред Минустарства здравља, истакао је да постоје различити механизми за унутрашњу и спољашњу контролу установа за смештај и да, за сада, не постоје пријаве Заштитнику грађана, директно директорима тих установа или надлежном министарству.

Иванка Јовановић, испред Националне организације особа са инвалидитетом, подсетила је да су деца са инвалидитетом посебно осетљива категорија и да је реформа установа социјалне заштите неопходна. Проблем је и наставак институционализације ОСИ, када више нису деца, и да се тај проблем треба решавати системски. Потребан је дугорочан и одржив план затварања институција. Такође, истакла је да је неопходно да, приликом израде Акционог плана уз Стратегију деинституционализације, буду одржаване консултације са организацијама цивилног друштва.

Затим је реч добио Марко Јовић, испред Удружења особа са инвалидитетом Београд, који је искористио прилику да постави питање у вези са тим да ли постоје примери добре праксе у погледу прихватања деце са менталним инвалидитетом од стране биолошких породица.

Снежана Жугић, испред Министарства омладине и спорта, поставила је питање у вези са могућностима да држава помогне родитељима деце са инвалидитетом и омогући да она остану и живе са својим биолошким породицама. Снежана је изнела став да потпуно затварање институција, без адекватне подршке родитељима деце са сметњама у развоју, није одрживо решење.

Ивана Јоксимовић, помоћница министарке за људска и мањинска права и друштвени дијалог, поставила је питање у вези са Стратегијом за институционализацију. Њу је занимало да ли су изузеци у случају вишеструких сметњи у развоју прецизно дефинисани, тј. да ли се не оставља простора за прешироко тумачење. Додатно питање односило се на то да ли постоји посебан програм хранитељства за децу са вишеструким сметњама у развоју.

Данијела Чукић Влаховић се потом јавила за реч како би одговорила на постављена питања. Она је истакла да у Стратегији нису поменути случајеви вишеструких сметњи у развоју. У Стратегији је само наведено да ће се забранити институционализација деце од 3 до 7 година и да само у изузетним случајевима, на основу мишљења Министарства, дете може бити институционализовано. Пракса је показала да је то најчешће случај са децом са вишеструким сметњама, будући да је за њих најтеже наћи смештај у хранитељским породицама. За децу са вишеструким сметњама у развоју постоје посебне породице за специјализовано хранитељство, које пролазе посебне програме обуке. У Србији постоји мали број таквих породица. Планира се развијање и унапређење концепта предахранитељства. Нова услуга – услуга породичног сарадника – која ће бити имплементирана кроз измене и допуне Закона о социјалној заштити. Такође,

планирано је и оснивање Центара за децу, младе и породицу, као вид трансформације постојећих установа социјалне заштите. Највећу препреку представља недостатак средстава.

Ивана Јоксимовић је, надовезујући се, поставила питање у вези са људким ресурсима у систему социјале заштите и могућим будућим изменама Закона о раду, како би се помогло родитељима деце са сметњама у развоју (нпр. скраћено радно време и слично).

Данијела Чукић Влаховић истакла је да се ради на јачању људских капацитета у раду са децом са сметњама у развоју. Нагласила је, ипак, да постоји још један проблем – да социјални радници немају довољно контаката са својим штићеницима, тј. са већином деце која се налазе под (директним) старатељством. Она позива да се сви случајеви занемаривања пријаве Поверенику. Објаснила је да услуга породичног сарадника подразумева и теренски рад, поред саветодавног и тераписког рада са породицама у кризи. Подршку систему пружају и остале већ развијене услуге. Тренд лиценцирања услуга је у сталном порасту, нарочито услуге личног пратица и услуге помоћ у кући.

Данијела Чукић Влаховић се потом дотакла теме новчане и социјалне помоћи породицама са децом са сметњама у развоју. Посебна новчана накнада намењена је породицама које су дуже од 15 година наговале свог члана са сметњама у развоју. Поменула је и измене и допуне Закона о финансијској помоћи породицама са децом, које такође унапређују положај породицама са децом са сметњама у развоју.

Снежана Жугић истакла је проблем сложених процедура за остваривање свих права која су додељена породицама и деци са сметњама у развоју.

Данијела Чукић Влаховић је подсетила на Закон о социјалној карти, чија примена почиње марта ове године. Успоставља се регистар који омогућује да се прикупљају све евиденције и подаци који се односе на социо-економски статус, чиме се очекује значајно поједностављивање процедуре.

Анамарија Вичек, испред Министарства просвете, науке и технолошког развоја, говорила је о (не)укључености деце у систем образовања која се налазе у домовима за децу без родитељског старања. Она је нагласила да се предузимају све мере како би се обезбедила њихова укљученост у систем, било директно одласком у школу било у дому. Ради се на развоју инклузивности система образовања. Расте број ученика који су уписани у специјалне школе, али такође и расте број ученика који су укључени у систем инклузивног образовања. Позитивне промене су, примера ради, то што деца не морају да имају целокупну документацију за упис у школу. То је најчешће случај са ромском децом из неформалних насеља. Такође, ради се на развоју јединственог информационог система, како би се прикупљале информације о деци укљученој у систем образовања, што је нарочито битно када су у питању деца којима је потребна додатна подршка. Подестила је да деца са инвалидитетом добијају бесплатне и прилагођене уџбенике.

Председница Савета, Гордана Чомић, подетила је на важност доношења измена и допуна Закона о социјалној заштити и на важност вођења кампање о новим услугама социјалне заштите. Подсећа да је посебан проблем одузимање пословне способности особама са инвалидитетом.

Драгана Ђирић Миловановић, из МДРИ-С, истакла је да притужбе које су добијали као организација упућују на то да постоји системски проблем и да је реформа система здравствене и социјалне заштите неопходна. Министарство здравља требало би да упути упуства и налоге запосленима у здравственом сектору како да се опходе према особама са инвалидитетом. Драгана наглашава да је институционализација крајња мера, односно да су деца са сметњама у развоју по правилу смештена у биолошкој породици, и да до смештаја долази тек када родитељи немају подршку система. Треба омогућити затварање установа за децу уз адекватну помоћ биолошким или хранитељским породицама.

Надежда Сатарих, испред организације АМІТУ, предложила је да се иницира друштвени дијалог на тему одузимања пословне способности особама са инвалидитетом.

Марко Јовић, испред Удружења особа са инвалидитетом Београд, скренуо је пажњу да родитељи деце са инвалидитетом трпе тзв. придружену дискриминацију.

Напоследку, Соња Тошковић, истакла је да је врло важно обезбедити организацијама цивилног друштва, са вишегодишњим искуством у овој области да врше надзор над применом закона. Додатно, сматра да индикатор (не)постојања проблема не може бити број пријављених случајева Поверенику. Затим, истакла је да Министарство здравља треба да следи пример добре праксе који су покренули Министарство за бригу о породици и демографију и Министарство за рад, запошљавање, социјална и борацка питања и да упути налоге за поступање са особама са инвалидитетом. Закључила је да, будући да су у питању деца са тешкоћама у развоју смештена у установама, је на свима одговорност и дужност да се нешто уради како би се њихов положај унапредио.

Председница Савета је, приводећи крају расправу о првој тачки дневног реда, нагласила да је потребно мењати свест у друштву о томе да особе са инвалидитетом имају мања права од особа без инвалидитета.

Друга тачка – Разно

Председница Савета обавестила је присутне да је Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог у петак 4.2.2022. године, одмах по добијању телеграма из мисије у Њујорку, објавило на свом сајту Јавни позив независним експертима за кандидатуру за чланство у Комитету за елиминисање дискриминације жена Уједињених нација (CEDAW).

Пријаве се могу доставити до 14. фебруара 2022. године. За избор кандидата ће бити образована Комисија са прецизним задацима, саставом и руководиоцем.

Услед краких рокова за пријаву замолила је да се обавесте све заинтересовани да се пријаве.

Председница Савета, Гордана Чомић, закључила је састанак.

Записник сачинила
Тања Срећковић, секретар Савета